

ИМЕНИЧКЕ, ПРИДЕВСКЕ И ПРИЛОШКЕ СИНТАГМЕ

Синтакса – област граматике која изучава реченицу и реченичне чланове, тј. функцију речи у реченици.

Синтаксичке јединице:

РЕЧ

СИНТАГМА

ПРЕДИКАТСКА РЕЧЕНИЦА

КОМУНИКАТИВНА РЕЧЕНИЦА

а) Данима пада киша у граду.

б) У дворишту је процветала стара разграната липа.

в) Због брзоплетости Иван је направио грешку.

г) У дворишту је процветала стара, разграната липа.

СИНТАГМА – скуп од ве или више речи, обједињених у целину својим значењем или функцијом.

(У дворишту – предлошко-падежна конструкција, тј. предлог + именска реч)

Свака синтагма има главну реч и зависне чланове који ту реч одређују или допуњују. Зависни чланови именских синтагми имају службу атрибута.

стара разграната – зависни члан липа – главна реч

Према врсти главне речи одређујемо и врсту синтагме.

стара разграната липа – **именичка синтагма**

Одредите врсте наредних синтагми:

шарена гумена лопта - именичка

невероватно маштовит - придевска

изузетно гласно (прича)- прилошка

ИМЕНИЧКЕ СИНТАГМЕ

Посматрали смо предивни залазак сунца.

Фоторафију своје баке из младости чувам у албуму.

Конструкција именичке синтагме

зависни члан + главна реч

жути + џемпер

главна реч + зависни члан

џемпер + жуте боје

зависни члан + главна реч + зависни члан

стари + џемпер + жуте боје

Зависни чланови могу стајати испред главне речи и иза главне речи. Ако стоје испред главне речи, називају се **придевски** Уколико

зависни чланови стоје иза главне речи, називају се **падежни атрибути** (јер се налазе у неком од зависних падежа и у том смислу не конгруирају са главном речју).

Придевски атрибути

стаклена ваза

моја свеска

први танго

(придеви, придевске заменице, бројеви)

свилена хаљина

њена кућа

седми падеж

Падежни атрибути

(именице, именичке синтагме, са предлогом и без предлога) и могу имати:

а) придевско значење (добивају се на питање: КАКАВ? ЧИЈИ? ОД ЧЕГА?);

б) прилошко значење;

в) значење које упућује на оно са чиме је именица повезана.

- туга због пораза, прилошко значење

- роман Данила Киша, придевско

- сећање на школске дане, повезано значење

- боравак на планини, прилошко
- разговор о делу, повезано
- шешир од сламе, придевско

УЖЕ И ШИРЕ СИНТАГМЕ

На небу се појавила **дуга блиставих боја**.

Поново сам прочитала **књигу свог омиљеног писца**.

У следећој реченици одреди ужу синтагму унутар оне којом је исказан објекат:

Редовно пратим **емисије о поларним животињама**.

ПРИДЕВСКЕ СИНТАГМЕ

изузетно вредан

веома привлачна

недовољно заинтересован

вредан, привлачан, заинтересован – описни придеви- придевска синтагма

изузетно, веома, недовољно – прилози за количину

придевска синтагма – атрибут у широј синтагми (именичкој)-
недовољно заинтересован ученик

Ова возња је била узбудљива за путнике.

Јован је виши од својих другара.

Отац је био љут на мене.

Подвучене именске синтагме чине **именски део предиката**.

Конструкција придевске синтагме

зависни члан + главни члан

предлог за меру/количину + придев

главна реч + зависни члан

придев + именица, именичка заменица, именичка синтаagma

ПРИЛОШКЕ СИНТАГМЕ

Гимнастичар је врло пажљиво ходао по греди.

Овај тест смо много лако решили.

Главне речи подвучених синтагми су прилози, а зависни чланови такође прилози, и то **прилози за количину**.

Овакве синтагме називају се прилошким синтаagmaма.

Марко се запути лево од шуме.

Наставник говори гласније од нас.

Мој брат једе мало попут маленог врапца.

Зависни чланови ових синтагми су иза главне речи.

главна реч: прилог

зависни члан: именица или именичка синтагма, именичка заменица
– с предлогом или без предлога

Задатак:

У следећим реченицама уочите синтагме, њихову врсту, главну реч тих синтагми, као и њихову функцију у реченици.

За време великог одмора влада неописива гужва у дворишту.

Посматрали смо предиван приказ заласка сунца.

Волим сладолед од ваниле.

Моја најбоља другарица је изузетно причљива.

Петар веома лако решава проблемске задатке.

Рок за слање (за ученике који наставу прате онлајн): петак

Поздрав!

Наставница